

חובת הסתכלות על מוך דחוק/ הרב אריה כץ

שאלה: אישה עשתה הפסק טהרה, לאחר מכן, כיוון שחשה רגישות במקום וחששה שיש לה פצע התלבטה עם לשים מוך דחוק. בסופו של דבר החליטה לשים, אך לאחר שהוציאה אותו חששה שאולי יהיה שם דם של פצע. האם היא רשאית לכתחילה לא להסתכל על המוך?
תשובה:

החוות דעת (סי' קפד ביאורים ס"ק יא), כתב בעניין עונת פרישה, שבה הדין שאם עברה העונה ולא בדקה ולא הרגישה מותרת לבעלה (להלכה בוסת קבוע או בעונה בינונית רק לאחר בדיקה):

נסתפקתי כיוון דעיקר ההתר מכל דלא הרגישה, ואם כן אם בדקה עצמה בשעת וסת ונאבד העד דשוב ליכא ראייה מהא דלא ארגשה, דאימר הרגשת עד הוא כדאמרין בריש פרק הרואה כתם, אפשר דטמא וצ"ע.

בפת"ש (שם ס"ק יח) הביא את דברי החוות דעת לא בתור ספק, אלא בתור ודאי איסור (זאת על פי דברי החוות דעת בחידושים ס"ק כ"ד).

מתוך כך החמיר הפת"ש גם במקרה שבשעת וסתה הטיילה מי רגלים, שמא ראתה אז והרגשת המי רגלים הקהתה את הרגשתה.

אמנם בדרכי תשובה (שם ס"ק מא) הביא בשם ספר פרדס רימונים שיש לדמות דין זה לאבדה הריאה קודם שנבדקה, שרק במזיד יש לקנוס, אבל בשוגג יש להקל, ומדבריו עולה שאין כאן חשש גמור (אחרת הייתה נאסרת גם בשוגג ולא רק מכח קנס).

בשיעורי שבט הלוי (סי' קפ"ד ס"ק ו) דן בדברים באריכות ומסקנתו שאין לחשוש לחוות דעת, ואף אם נאבד העד במזיד אין להחמיר בזה, ומקורו משו"ת שבט הלוי (ח"ה סימן ק"ח), ומתבאר מדבריו שהיות ובדיעבד אין הבדיקה מעכבת באותו היום, ממילא אין לחשוש אם אבד העד.

אמנם גם לדעת המחמירים, אין זה מחמת החשש שהיה מראה על העד שטימא אותה, אלא מכיוון שלשיטתם סיבת ההיתר לאחר עונת הפרישה היא רק מכוח שהאישה לא הרגישה, וכשאין הוכחה שלא הרגישה, ממילא לא ניתן להתירה.

לעומת זאת, בבדיקות השבעה נקיים אין צורך בהוכחה שלא הרגישה, אלא בבדיקה לוודא שזה נקי, ולכן אישה שעשתה בדיקה ולא הסתכלה על העד (בניגוד למקרה בו כבר הסתכלה ויש מראה מסופק, והעד אבד לפני שהראו אותו למורה הוראה), אין הבדיקה עולה לה בתור בדיקה, אך אין היא גם פוסלת אותה. מכיוון שכך, היות ובדיעבד הפסק טהרה עולה גם ללא מוך דחוק (מלבד במקרה חריג ביותר שלגביו יש מחלוקת), הרי שאם זרקה את המוך בלי שהסתכלה עליו, בדיעבד עלה לה הפסק הטהרה אם היה נקי.

אלא שכאן אין אנו דנים במקרה של דיעבד, אלא לכתחילה האם עליה להסתכל על המוך. והנה ודאי, במקרה בו אין לאישה בעיה, כשם שהיא חייבת לשים מוך דחוק כך עליה גם להסתכל עליו, שכן אחרת אין טעם במה ששמה אותו. אך כאן מדובר במקרה בו לדעת מורה ההוראה הייתה פטורה מלשים את המוך עקב החשש לפצע, ובכל זאת שמה אותו, האם גם במקרה כזה תהיה חייבת להסתכל על המוך, או שכשם שהייתה פטורה מלשים, כך פטורה מלהסתכל.

ונראה לדמות מקרה זה למקרה של אישה שעשתה ג' בדיקות עד בימי הנקיים, האם לכתחילה עליה להסתכל על הבדיקה השלישית או לא?

בדיעבד גם שתי בדיקות בז' נקיים מועילות, ולדעת רוב הראשונים (אף שלא נפסקה כן הלכה) אפילו בדיקה אחת, ואף על פי כן לכתחילה צריך שתי בדיקות בכל יום. ובפשטות הצורך בשתי בדיקות הוא כדי לתת לנו חזקה טובה יותר שאינה רואה, ומעבר לזה לא חוששים שרואה, אך אם אישה בכל זאת בדקה יותר, נראה שלכתחילה מחויבת להסתכל כדי לדעת שאינה רואה, וכמו ששמעתי מאחד הפוסקים שהגדרה של ז' נקיים היא שבכל פעם שבודקת אינה רואה דם.

ואם בבדיקה שאינה מחויבת מעיקר הדין יש לומר כך, ק"ו בבדיקה שהיא חייבת בה, אלא שלפעמים מקלים בה, שאם כבר עשתה אותה (אף אם הייתה פטורה) עליה להסתכל עליה, ואם תהיה בבדיקה שאלה, תראה למורה הוראה הבקיא בפצעים ויחליט אם ניתן להקל על סמך החשש.

לסיכום: גם אם הייתה פטורה מהבדיקה, אם עשתה אותה עליה להסתכל עליה לכתחילה, אלא שאם זרקה אותה בלי להסתכל, בדיעבד אין בדיקה זו מעלה ואינה מורדת.